

VIZKELETY ANDRÁS

Julianus OP

kapcsolatfelvétele az ázsiai magyarokkal

Die Reise des Frater Julianus und seiner Mitbrüder im zweiten Viertel des 13. Jahrhunderts zu den nördlich vom Kaukasus zurückgebliebenen ungarischer Stämme, aber auch ihre schriftlichen Reiseberichte, bedeuteten sowohl hinsichtlich der Motivation des Unternehmens, als auch hinsichtlich des Inhalts ihrer Schriften, Neues in der Geschichte euproäischer Fernreisen. In erster Linie wollten sie, als Mitglieder des Predigerordens, die heidnisch gebliebenen brüderlichen Stämme zum Christentum bekehren. Aber auch Verwandtschaftsgefühle und politische Kalkül spielten beim königlichen Herrscherhaus, das die Reise in jeder Hinsicht unterstützte, eine wichtige Rolle. Die zunächst vage Nachrichten von der Bedrohung des christlichen Europas durch die Tartaren erreichten damals Ungarn, und König Béla IV. wollte die in *Magna Hungaria* verbliebenen Stämme heimführen, um das Verteidigungspotential des Landes zu stärken. Julianus erreichte sie 1236 und bestätigte die Absicht der Tartaren, Europa zu erobern. Zurückgekehrt berichtete er dem König und der päpstliche Kurie über seine Erfahrungen, die sein Mitbruder Ricardus schriftlich verfasste. Julianus wurde von Papst auch nach Rom bestellt. Seine zweite, 1237 unternommene Reise mit konkreten Zielen war aber ergebnislos, da die Tartaren das Siedlungsgebiet der Ungarn bereits überrollt haben. Sein danach verfasster Brief sowie der erste Bericht enthielten die ersten zuverlässigen Beschreibungen über die Sitten, Bräuche und kriegerische Taktik der Mongolen. Seine erst im 18. Jh. veröffentlichten Berichte waren in erster Linie von den Fachkreisen gewürdigt. Zu einer Kultfigur wurde Julianus erst nach dem ersten Weltkrieg, als das klein gewordene Ungarn die Bewohner der abgetrennten Gebiete politisch und kulturell unterstützen wollte. Populärwissenschaftliche, schönliterarische, publizistische Veröffentlichungen und ein im Budaer Burgviertel aufgestelltes Denkmal wollten dafür sorgen.

Schlüsselbegriffe: Tartaren; das mittelalterliche Reich der Mongolen; mittelalterliche Reisenberichte; Frater Julianus.

Ez év elején egy, a közép- és kora újkori útleírásokkal foglalkozó osztrák-magyar konferencia előkészítése során, áttekin tettem a régi magyar útleírások céljait, szándékait. Ekkor lettem rá figyelmes, hogy Julianus és társainak útja, szándékait,

indíttatását tekintve, egyedülálló a középkori utazások történetében a középkorban. Tartalmilag is sok új ismeretet hozott, hiszen először indultak ők olyan területekre, amelyeket a középkori nyugati írásbeliség eleddig a fabulák és a legendák szereplőivel népesített be. A bizánciak többet tudtak ezekről a vidékekről, de ez csak ritka esetben érte el Nyugatot.

A 12. században Oroszlán Heinrich környezetében, Regensburgban keletkezett verses regényben, a *Herzog Ernst*-ben a protagonista még óriásokkal, törpékkal, daru-embe-
rekkel, nagytalpú egy lábúakkal, egyszemű kyklopszokkal talál-
kozik az Uralon túl.¹ De még az 13. sz. első felében készült, a
tudós latin historiográfia műfajába tartozó Johannes de Plano
Carpini-féle úti jelentés is hasonló csodalényeket szerepeltet
ebben a régióban, jóllehet bizonyos ismereteit már Julianus és
társainak jelentéseiből merítette.² Ezek az elbeszélő-sémák
tehát igen makacsul tartották magukat.

Más, a nyugati keresztény világban elterjedt és sokáig
hitelesnek tartott szövegek János pap távolkeleti keresztény
országáról tudósítottak, amely nyugat felé terjeszkedik, és célja
Jeruzsálem elfoglalása. Ezzel a tartalommal forgalomba került
egy János pap által a görög császárhoz írt fiktív levél is.³ E
legenda ismeretében 1219-ben a Damiettánál szorult helyzetbe
került kereszties hadak között elterjedt a hír, hogy János pap
utódja, egy második Dávid király, Ázsiában a szaracénokra
döntő csapást mért, és a keresztieseket megsegítendő, Jeru-
zsálem felé fordult. Valójában a mongol seregek által Irán
határánál aratott győzelemről volt szó. Vitry-i Jakab kereszties
prédikátor azonban III. Honorius pápát, Lipót babenbergi

¹ BARTSCH, Karl: *Herzog Ernst*, Wien 1869.

² RISCH, Friedrich: *Johann de Plano Carpini. Geschichte der Mongolen und Reisebericht 1245-1247*, Leipzig 1930, magyarul in: *Julianus barát és Napkelet felfedezése*, szerk. GYÖRFFY György, Budapest 1986 (a továbbiakban GYÖRFFY), 91–183.

³ KNEFELKAMP, Ulrich: *Johannes Presbyter*, in: *Lexikon des Mittelalters*, 5, Stuttgart–Weimar 1999, 534–536.

herceget, sőt a párizsi egyetemet is arról igyekezett meggyőzni, hogy Dávid király segítségével Jeruzsálem felszabadítása most bizonyosan elérhető.⁴ Honorius pápa több francia püspökökhöz írt levélben terjesztette ezt a hírt.⁵

A kijózanító cáfolatok a röviddel 1232 után Albericus de Troisfontaines által szerzett annalesek tanúsága szerint Magyarországról érték el Nyugateurópát.⁶ Albericus így már arról tudósított, hogy Dávid király serege (Dzsingiz kánnal még nem merte őt azonosítani!) nem ismer irgalmat, se nem keresztény, se nem mohamedán, a kunok *tartari*-nak, tartaros fiainak nevezik őket.

Miért merészkedtek hát magyar dominikánus barátok ezektől az ördög-fiak által veszélyeztetett területre? Elsősorban, mint a Prédikátorok Rendjének tagjai, a keresztény hitet akarták a pogányok között terjeszteni. Ezt állapotbeli kötelességüknek tartották. Ezt tették már a kunok között is. Ezúttal azonban a térítői szándék nem a kunokra, hanem a keleten maradt magyar törzsekre, *Magna Hungaria* lakóira vonatkozott, akik ezen a szálláshelyükön minden bizonnyal még a Krisztus utáni 5-6. században telepedtek meg. A térítői szándék mellett munkálhatott valamiféle etnikai kohéziós erő is Julianusban és társaiban. De Julianus híradásait olvasva, úgy tűnik, valami összetartozást ápoló tudat megvolt az Ural déli peremvidékén megtalált magyarok között is.

A magyarság nemzeti tudatának kialakulásával Deér József és Szűcs Jenő foglalkozott behatóan. Deér véleménye szerint a nomád magyarság, mint „egy alaktalan embertömeg csak akkor válik néppé, midőn szervezőhöz, uralkodóhoz, dinasztiahoz jut”. Ez, folytatja Deér, Árpád idején következett be, aki a heterogén tömeget „a szó igazi értelmében néppé

⁴ GÖCKENJAH, Hansgerd: *Mongolen*, in: *Lexikon des Mittelalters*, 6, Stuttgart–Weimar 1999, 756–760.

⁵ GYÖRFFY, 23.

⁶ GYÖRFFY, 24.

szervezte.”⁷ Ennek szakrális mitikus kifejezése lenne a Turulmonda. A későbbiek során is a magyarság a királyi dinasztiához való viszonyában alkotott ’népet’. (Eddig Deér gondolatmenete.) Szűcs Jenő vele szemben korábbinak tartotta a nemzet-tudatot és az első fennmaradt krónikáinkban előforduló Csodaszarvas-mondára hívta fel a figyelmet, amelyben ’Hunor’ nem a hunokat, hanem az onogur törzseket személyesíti meg, akik elszakadtak a nyugat felé tartó, majd még kazár törzsekkel bővülő magyar népközösségtől.⁸ Bármennyire is keveredtek a latin historiográfiában fennmaradt csodaszarvas-mondába keresztény motívumok, az eredeti monda emlékezete élt mind a Pannóniában letelepedő, mind pedig a valami módon az egykori baskír népcsoportba integrálódó *Magna Hungaria* népközösségében. Ez az összetartozás-tudat is motiválta minden bizonnyal Julianust és társait, hogy őket felkeressék, és elvigyék hozzájuk kereszténységet.

Abban, hogy a magyar királyi ház, elsősorban, még herceg korában a későbbi IV. Béla messzemenően támogatni kívánta Julianus és rendtársai vállalkozását, feltehetőleg politikai megfontolások is szerepet játszottak. Ebben az időben, a 13. sz. első negyedében, a Magyar Királyság már elvesztette Szent László idején megszerzett nemzetközi tekintélyét és nagyhatalmi státuszát. A belpolitikai helyzet is aggodalomra adott okot. Az előző királyok, de főleg II. András alatt a koronabirtokokat sok esetben olyan hűbéruraknak adományozta, akik hűbéri kötelezettségeiket nem, vagy csak vonakodva teljesítették. IV. Béla (1235-1270) ugyan igyekezett az ajándékozásokat visszamenőleg érvényteleníteni, de türelmetlensége, valamint az általa bevezetett írásbeliség kötelezettsége az államügyekben, az oligarchák nagy részét ellene hangolta,

⁷ DEÉR József: *Közösségérzés és nemzettudat a XI-XIII. századi Magyarországon*, in: *Kleblsberg Kuno Magyar Történeti Intézet Évkönyve* 4 (1934), 104.

⁸ SZÜCS Jenő: *A magyar nemzeti tudat kialakulása*, Szeged 1992, 116 és köv. l.

jöllehet éppen most érték el egy a kelet felől fenyegető agresszív nagyhatalom nyugat felé való terjeszkedéséről a hírek. A feudális központi hatalom megerősítésének régi bevett módszerét, birtokadományozásokkal új híveket szerezni, Béla király nem tudta alkalmazni, hiszen birtok-tartalékokkal nem rendelkezett. Ebben a helyzetben arra törekedett, hogy külföldről hívjon az országba neki hűséges és hadra fogható népcsoportokat. Ez a megfontolás állt a tatárok elől menekülő kunok telepítési kísérletében a Duna-Tisza közén, minthogy a kunok térítésében magyar dominikánusok már 1222 óta, tehát már II. András idejében is résztvettek. 1227-ben a kunok egy része megkeresztelkedett, a magyar király védnöksége alá helyezkedett (Béla még herceg korában magát a Magyar Királyság és Kunság hercegének nevezte), ami után az esztergomi érsek 1229-ben Dél-Moldáviában kun püspökséget alapított. Tudjuk, a kunok a magyar életformák közötti szocializációját súlyos konfliktusok kísérték, melyek, amikor a tatárok a magyar határőrséget már lerohanták, arra vezettek, hogy fejedelmüket, Kötönyt, budai (állítólag német) polgárok megölték, mire a kunok nagy része gyűjtogatva és gyilkolva elhagyta az országot.

A terv, hogy keleten, *Magna Hungariában* maradt magyar törzseket behozzák Pannoniába, már Béla hercegi udvarában felmerülhetett. Hogy ki állt a terv előkészítésének szellemi hátterében, nem állapítható meg. Frater Ricardus, aki Julianus első útjáról készült jelentést a pápai kúria számára megfogalmazta, háromszor is hangsúlyozta a bevezetésben, hogy a magyar dominikánusok mielőtt útnak indultak szorgalmasan tanulmányoztak írásos forrásokat, amelyek *Magna Hungaria* létét bizonyították.⁹ Ennek helye azonban meghatározatlan volt. Heinrich Dörrie, aki 1956-ban a magyar domini-

---

⁹ *Relatio fratris Ricardi. Praefatus est, textum recensuit, annotationibus instruxit* Josephus DEÉR, in: *Scriptores rerum Hungaricarum tempore ducum regumque stirpis Arpadianae gestarum*, ed. Emericus SZENTPÉTERY, 2, Budapest 1938, 529-542. – Magyarul: GYÖRFFY, 61–70.

kánusok jelentéseinek kommentált kritikai kiadását a göttingeni tudományos akadémia kiadásában jelentette meg, Ricardusban valamelyik magyar dominikánus kolostor könyvtárosát vélte azonosítani, aki a *res gestae Ungarorum*ban utalást talált népének eredetére és a felfedezőút kezdeményezője volt.¹⁰ A modern magyar kutatás ebben a forrásban a későbbi krónikáktól hivatkozott, de elveszett Ösgesztát tételezi fel.¹¹ E forrás tekintélye, bizonyító ereje minden esetre elegendő volt Béla számára, hogy a dominikánusokat, akik a kunok térítésében is eredményeket értek el, megbízza a térítéssel és a magyar törzsek hazairányításával.

Elsőként 1232-ben Ottó testvér indult el három társával.¹² Benne Kodolányi regénye, melyről még később szó lesz, a székesfehérvári konvent besenyő származású magiszterét látta, aki az egész vállalkozás *spiritus motorja* lett volna. Egyedül ő, de halálos betegen tért vissza az útról, még egy hétig élt. Útirányát nem ismerjük, de minthogy a kunok térítésében részt vett, feltehetőleg Kunországból indult tovább keletre. Ricardus jelentése szerint halálos ágyán arról tudósított, hogy útja során (de hol?) magyarokra talált, akik tovább irányították őt hazájuk felé. Betegsége azonban arra kényszerítette, hogy hazatérjen.

Abból, hogy a következő négy dominikánus, akik közül Julianust és Gellértet ismerjük név szerint, 1235 tavaszán a Kaukázus felé vette az útját, arra következtethetünk, hogy Ottó a Kaukázustól északra határozta meg *Magna Hungaria* helyét. Béla, akit ez év őszén nyerte el a királyi koronát, pénzzel,

¹⁰ DÖRIE, Heinrich: *Drei Texte zur Geschichte der Ungarn und Mongolen: Die Missionsreise des fr. Julianus O.P. ins Uralgebiet (1234/35) und nach Russland (1237) und der Bericht des Erzbischofs Peter über die Tartaren*, in: *Nachrichten der Akademie der Wissenschaften in Göttingen, I. Philologisch-Historische Klasse Nr. 6*, Göttingen 1936, 133.

¹¹ KRISTÓ Gyula: *Egy 1235 körüli Gesta Ungarorum körvonalairól*, in: *Középkori kútfőink kritikus kérdései*, szerk. HORVÁTH János és SZÉKELY György, Budapest 1934, (*Memoria Saeculorum Hungariae I*) 229–238.

¹² DÖRRIE 138, vö. 10. lábjegyzet.

felszereléssel és Konstantinápolyig fegyveres kísérettel látta el a testvéreket. Onnan hajóval keltek át a Fekete tengeren. Fáradtságos, veszélyes útjuk során – melyet ne kövessünk most részletesen – ketten, betegen hazatértek, a harmadik, Gellért testvér, egy jámbor mollah házában halt meg Suwar városában. Az egyedül maradt Julianus Nagy Bulgáriában, a Káma és a Volga összefolyásánál egy meg nem nevezett *civitas magná*ban találkozott egy magyar asszonnyal, aki törzse szálláshelyére, a Volga és az Ural között elterülő Baskíriába irányította őt, akik ekkor már mongol fennhatóság alatt éltek. Itt az 1970-es években folytatott orosz ásatások egy sereg sírban hazai honfoglalás kori temetkezési szokásokkal azonos leletekről tanúskodtak.¹³ Julianus az ottani magyarokkal, akik között élt a nyugatra távozott testvértörzsek tudata, hazai nyelvén minden nehézség nélkül tudott érintkezni. A fontos hírek, amit az ottaniak szokásairól, életformájáról, vallásáról Ricardus a Kúriához írt jelentésébe felvett, minket most kevésbé érdekel. A náluk tartózkodó mongol követektől Julianus megtudta, hogy a tatárok elsősorban Németországot akarják megtámadni, csak Perzsiában harcoló csapatkontingensek csatlakozására várnak. Julianus ezért nem engedett a testvéri marasztalásnak, hanem 1236 júniusában hazaindult, de az ottani magyarok tanácsára, ezúttal Oroszországon és Lengyelországon keresztül. December végén ért Magyarországra. Ricardus abból, hogy a volgai magyarok érdeklődést mutattak Julianus vallása iránt, arra következtetett, hogy a térítés nem reménytelen. Ezt igazolta II. Jurij Wladimir susdali fejedelem, aki arról tudósított, hogy Julianus után négy magyar dominikánus eredményesen térített a hozzá menekült magyarok között.¹⁴ Ezekről a fráterekről, akik szintén *Magna Hungariá*ba igyekeztek, nem tudunk semmi mást.

---

¹³ FODOR István: *Hol talált rá Julianus a keleti magyarokra?* in: Nyíregyházi Jónás András Muezeum Évkönyve, 15–17 (1972-74), 55–60.

¹⁴ DÖRRIE, 139, vö, 10. lábjegyzet.

Béla király 1237-ben még egyszer útnak indította Julianust, akit közben IX. Gergely pápa Rómába rendelt jelentés-tételre, de már ő sem ért el *Magna Hungariá*-ba, mivel addigra Susdaltól keletre és délre 'már minden összetört', az egész területet elárasztották a tatárok. Julianus az ez után írt, a Kúriához intézett levelében, amit Béla is megkapott, részletesen jelentett a mongol birodalom szerkezetéről, szándékairól, harcmódoráról, társadalmi berendezkedéséről.¹⁵ Amint a modern nyugati kutatás is megállapította: ez volt az első hiteles hír a mongol birodalomról, ez figyelmeztette a keresztény Európát először a konkrét fenyegető veszélyre.¹⁶

A Julianus-Ricardus féle jelentés az első útról és Julianus levele a második útról aztán sokáig feledésbe merült, 1695-ben fedezte fel a szöveget Cseles Márton jezsuita a Vatikánban, a piarista Dezsericky Ince József adta ki először 1748-ben. A magyar östörténet- kutatás ettől kezdve tartotta számon és méltányolta ezeket az iratokat. Szakmai körökön túlra azonban ismertségük nem nagyon terjedt ki. Emblématis- tus alakká csak a trianoni békediktátum után vált Julianus, amikor az 1919 előtti haza, mint Nagymagyarország, *Magna Hungaria* szerepelt a köztudatban, és az a szándék is egyre inkább erősödött, hogy az egykori haza idegen országokba került polgáraitól nem szabad elfelejtkezni, nem szabad őket magukra hagyni. A húszas-harmincas években, ezt magam is tanúsíthatom, minden kisdíák tudta, hogy ki volt Julianus és hova vezetett az útja.

Móricz Zsigmond 1927-ben a *Nyugalban* esszét publikált *Julianus barát útirajza* címmel, amely tulajdonképpen reflexió az írónak az elcsatolt területekre, a *Magna Hungariába*

¹⁵ Kiadta DÖRRIE, vö. 10. lábjegyzet, magyarul: GYÖRFFY, 71–82.

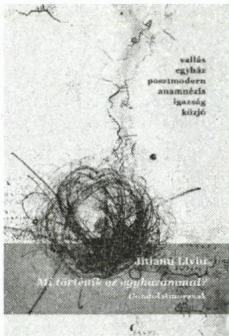
¹⁶ GÖCKENJAN, Hansgerd: *Das Bild der Völker Osteuropas in den Reiseberichten ungarischer Dominikaner des 13. Jahrhunderts*, in: *Östliches Europa, Spiegel der Geschichte. Festschrift für Manfred HELLMANN zum 65. Geburtstag*, hrsg. von Carsten GOEHRKE u.a., Wiesbaden 1977, 125–141.

vezető első útjáról.¹⁷ Az írás bevezetése így szól: „Valami nagyon titokzatos folyamatról akarok beszámolni önmagamnak, arról a hangulat sorozatról, amelyen átmentem az elszakított területeken való utamról. Mint egy modern Julianus barát emlékezek a határon túl élő magyarság életéről. Ez a följegyzés nem lesz politika és nem lesz tudomány: egy írónak lehetőleg gondos önmegfigyelése próbál lenni. S létjogosultságot e följegyzésnek az ad, hogy minden magyar átmegy ezeken a hangulatokon, ha átmegy ezen az úton. A trianoni szerződés teljesen romba döntötte a régi magyar világot. Azt a világot, amely bennem élt.” A bánat és a feszültség a későbbiek során valamelyest csökken az íróban: „... amerre jártam, mintha a szél felszítja a lángot, úgy lobogott fel a magyar együttérzés tüze. [...] A magyarságban soha nem volt olyan erős az együttérzés mint most.” Jó lenne, ha ma is így lenne.

A harmincas években a földrajztudós és történész Bendeffy László több tanulmányt, majd 1937-ben egy gazdagon dokumentált monográfiát írt *Az ismeretlen Julianus* címmel. Egy évre rá jelent meg Kodolányi Gyula *Julianus barát* c. nagyterjedelmű regénye, melyhez az író gondos forrástanulmányokat végzett.¹⁸ 1936-ban, Julianus első hazatérésének 700. évfordulóján állították fel a Halászbástyán a Bendeffy kezdeményezésére, de közadakozásból elkészült Julianus-émlékszobrot, Antal Károly alkotását. A szobor ünnepélyes leleplezésén képviseltette magát a kormány, az egyházak és számos civil szervezet, a napilapok és filmhíradó nagy terjedelemben tudósítottak az eseményről. 1976-ban a szobrot áthelyezték az egykori, romos domonkos templom apszisába. A kolostor romterülete ma a Hilton-szálló udvarába fekszik. Julianusnak rogyadozó testvérét átölelő és előremutató gesztusa: „Ne csüggedj! Ott, arra van *Magna Hungaria*” a luxus-szálló külföldi vendégeinek bizonyára nem mond semmit.

¹⁷ Nyugat, 1927, 1-1. füzet, 847–861.

¹⁸ A regény alapján rendezte Koltay Gábor az azonos című filmet 1999-ben.

Jitianu Liviu: *Mi történik az egyházzal? Gondolatmorzsa*

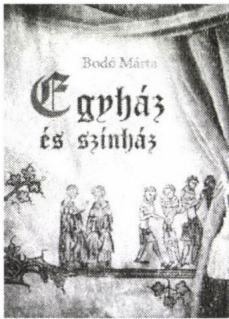
Verbum Kiadó, Kolozsvár 2012

Miért ír valaki könyvet? – teszi fel a szerző, a kolozsvári teológiai kar dogmatikatanára magának a kérdést kötete bevezetőjében. Az ideális válasz erre az lenne: azért, mert mondanivalója van. Szeretné közölni meglátásait, gondolatait. S hogy milyen céllal? Azért, mert ezzel jobbá szeretné tenni a világot, gazdagítva azt, vagy pedig fel szeretné hívni a világ figyelmét valamire.

E kis könyvben, amely a *Mi történik az egyházzal?* címet kapta, erről a valóságról ír a szerző, amelyben él, amellyel együttél. Nem tudja azt a maga teljességében bemutatni, ezért nem ír egyháztant, csak „gondolatmorzsákra” vállalkozik, a kortárs egyházas térség egy-két kérdésének megvilágítására. Célja néhány egyházas kérdés a keresztény öntudatban felszínre hozni. A kötet írásai az elmúlt egy-két évben születtek meg. Lényegében konferencia-előadások átdolgozott anyagai,

amelyeket részben korábban folyóiratban közölt. Azon kérdésekre fonódnak rá, amelyek az elmúlt évek szertefutó kutatásainak állomáshelyeit képezték: a vallás helyzete, a felejtés kultúrája, ortodox egyháztan, az igazságkérdés a keresztény hit szemszögéből, kereszténység a relativizálódó világban, (papi) identitás, a papi szolgálat a II. vatikáni zsinat tükrében. A kötet érdekes, elgondolkodtató és hasznos olvasmány a teológia és a mai világ sorsa, sorsfordító kérdései iránt érdeklődők számára.

A5, 150 oldal. Ára: 18 lej

Bodó Márta: *Egyház és színház*

Verbum Kiadó, Kolozsvár 2012

Egyház és színház évszázados kapcsolatát mutatja be ez a kötet, végigvezet a keresztény történelemnek azon a vonalán, amely a színszerű megjelenítéssel kapcsolatos. Felvillantja, az első keresztény közösségek vezetői hogyan, milyen érvekkel utasították el a kor művelődési életét annak pogány elemei miatt, azt sem mérlegelve, hogy ezzel a műveltségtől, a művelődéstől zárják el a keresztény közösséget, így a keresztény tanítás továbbadását is akadályozva; s hogyan szakította át a tiltást a vallási liturgiában jelen levő drámaiság. A vallási liturgia „a mozdulatlan színházhoz” hasonlóan a láthatón túlit, a transzcendentst jeleníti meg. Dráma és liturgia összefüggése fontos nemcsak a vallási cselekvés valóságteremtő funkciója miatt, hanem esztétikai és egzisztenciális érvényessége miatt is. A színház, az előadás

az ember arra irányuló kísérlete, hogy önmagáról valamit megtudjon, egy, a saját lényegére irányuló kinyilatkoztatásban részesüljön. Parabolikusan tehát ajtót nyit a valódi, isteni kinyilatkoztatás igazságára is! A keresztény drámának az irodalomtudomány terén való megbecsüléséhez vezető út ennek a teológiai drámaelméletnek a kibontása lehet. E drámaelmélet atyja Hans Urs von Balthasar, akinek alapféléte: a természetfeletti dráma megelőzi, feltételezi, bevezeti a természetes, emberi drámát. Az ember úgy került a világot jelentő deszkákra, hogy előzetesen nem kérték a beleegyezését. Hogyan érvényesül a szabadsága, szabad választási lehetősége? Erre kell minden egyes játzó személynek a maga életében felelnie. Válaszol is végső soron mindenki, ha akar, ha nem, ha részt akar venni a játékban, ha nem. A színész a világszínpadon megtudja, ki ő – ez a „világszínház” alapféléte. A játzó személyek megjelenítő ereje által egy másik világ, egy másik létmód lesz látható, s válik a néző számára átélhetővé: a „másik” világ képe az „evilág” kínzó kérdéseit villantja fel, válaszolja meg. Ez a színházeszmény lényege is.

B5, 124 oldal. Ára: 20 lej